

LÆRERVEILEDNING

Undervisningsopplegg om brannvern
for elever på småskoletrinnet

Samarbeidsgruppa for brannvern i skolen:
Norsk brannvernforening - Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap – Gjensidige Forsikring ASA

August 2011, v.1

Om dette undervisningsopplegget

Undervisningsopplegget "Eldar og Vanja om brannvern" er laget for småskoletrinnet i grunnskolen, primært for bruk i 1. og 2. klasse. Opplegget er utgitt av Samarbeidsgruppa for brannvern i skolen, som består av representanter fra Stiftelsen Norsk brannvernforening, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Gjensidige Forsikring ASA.

Samarbeidsgruppa utvikler og tilbyr gratis undervisningsmaterieell om brannvern for skoler og barnehager. For mer informasjon og bestilling av gratis elevhefter, besøk samarbeidsgruppas eget skolenettsted www.brannvettskolen.no.

Redaksjonskomité: Håvard Kleppe, Norsk brannvernforening
Odd Skarbomyr, DSB
Lars Haugrud, DSB
Odd A. Rød, Gjensidige

Illustrasjon: Lars M. Aurtande
Grafisk design: Tone Lileng
Trykk: Grøset

Bruk av opplegget

Elevheftet og lærerveiledningen er i utgangspunktet utarbeidet med tanke på at skolene selv skal kunne gjennomføre brannvernopplæring uten behov for store forberedelser. Det vil selvsagt kunne styrke undervisningen om man kan trekke veksler på eksterne krefter, for eksempel det kommunale brannvesenet og det lokale el-tilsynet. Kontakt gjerne brannvesenet/el-tilsynet for å høre om de har anledning til å bidra.

Brann kan være et skremmende tema for barn. Det er viktig at du som lærer er oppmerksom på og følger opp elever som blir engstelige. Noen få barn synes brann er spennende, og enkelte kan være så nysgjerrige at de vil utforske temaet nærmere på egen hånd. Derfor er det viktig at voksne er påpasselige med å gjøre fyrstikker og lightere utilgjengelig for barn. Det er en god idé å orientere foreldre på forhånd om at temaet brann blir tatt opp, slik at de er forberedt på spørsmål fra barna.

Bakgrunn

Årlig omkommer 60-70 mennesker i brann i Norge. Brannvesenet rykker ut til rundt 2500-3000 bygningsbranner, hvorav cirka 1500 er branner i boliger. De vanligste årsakene til boligbranner er som følger:

Bar ild (levende lys, fyring, askehåndtering, røyking, fyrverkeri mm.)	25 %
Elektrisk årsak (feil/svikt i elektrisk utstyr og installasjoner)	20 %
Feil bruk av elektriske apparater (tørrkoking, tildekking mm.)	20 %
På satt brann	10 %
Andre brannårsaker (selvantennelse, eksplosjon, lynnedslag mm.)	5 %

Resterende 20 % av brannene har ukjent årsak, fordi politiet av ulike grunner ikke klarer å fastslå en sikker brannårsak.

Læreplanen sier ikke noe direkte om at elevene skal ha brannvernopplæring, men et slikt krav understøttes i forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn.

Denne forskriften beskriver hva som kreves av brannsikkerhetstiltak i skoler og andre såkalte særskilte brannobjekter, det vil si bygninger der en brann f.eks. kan medføre tap av mange menneskeliv. Forskriften slår blant annet fast at alle ansatte og ledere skal ha brannvernopplæring og gjennomføre regelmessige brannøvelser som står i forhold til risikoen i bygningen. I en skole betyr det normalt at det kreves flere brannøvelser per år. Som faste brukere av skolebygningen er det naturlig at også elevene får brannvernopplæring, slik at de tilegner seg grunnleggende kunnskaper om brannforebygging og opptreden ved brann.

Elevheftet side 2-3: Velkomsttekst og innholdsoversikt

Eldar og Vanja er to figurer som mange barn allerede har blitt kjent med i barnehagen. Svært mange barnehager her i landet har benyttet *Samarbeidsgruppa for brannvern i skolen* sitt opplegg for brannvernopplæring av barn i barnehagene, som ble lansert i 2004 (se mer info på www.brannvettskolen.no). I elevheftet for småskoletrinnet har Eldar og Vanja blitt litt større og litt "kulere".

Side 3 gir oversikt over innholdet i elevheftet, og samtidig en rekke punkter som læreren kan bruke som utgangspunkt for samtaler i klassen.

Elevheftet side 4-5: Brannøvelse på skolen

Alle skoler i Norge har en eller flere brannøvelser hvert år. De fleste skolene har velfungerende rutiner for brannvernet, og egne branninstruksjoner som gir en oppskrift for hvordan man skal opptre når brannalarmen går. Det er denne branninstruksjonen man trener på i en ordinær brannøvelse med evakuering.

Noen skoler har suksess med bruk av gestuelle tegn i undervisningen. For å beholde ro og fokus i klassen ved brannalarm, kan det være en idé å etablere et eget gestuelt tegn. Dette kan få barna til å føle at de bidrar aktivt. Eksempel: Når brannalarmen går skal alle barn og lærere lage et O-tegn med hendene ("O" for "oppstilling"), samtidig som de stiller rolig opp i rekke.

Det er selvsagt opp til deg og skolen din å vurdere om dette er noe å bruke hos dere.

Elevheftet side 6-7: Brannøvelse på skolen (forts.)

I denne oppgaven skal elevene tegne en strek gjennom den rømningsveien som fører raskest ut i det fri. Ved den riktige utgangsdøra kan elevene tegne skiltet for nødutgang inne i den hvite firkanten.

Første dør fra venstre: Dette er egentlig raskeste vei ut, men rømningsveien er full av røyk. Røykfylte rømningsveier er farlig, og må ikke brukes.

Andre dør fra venstre: Døren fører ingen veier.

Tredje dør fra venstre: Riktig svar! Rømningsveien er lang og kronglete, men fører til slutt ut i det fri. Noen barn vil kanskje bemerke at pilen i det nest siste rømningsveiskiltet peker feil vei. Ganske riktig! Dersom noen oppdager et at et skilt på skolen er feil, er det viktig å gi beskjed til læreren, vaktmesteren eller rektor.

Elevheftet side 8-9: Brannøvelse hjemme

Det er liten tradisjon for å ha brannøvelser hjemme, men det er en økende bevissthet rundt dette. Hjemme er der vi sover og oppholder oss mest, så det burde være naturlig at vi også der trener på hva vi skal gjøre hvis det begynner å brenne. Huskeregelen er **redde, varsle, slukke**:

REDDE: Sørg for at hele familien kommer i trygghet på det avtalte møtestedet/oppstillingsplassen utenfor boligen.

VARSLER: Varsle brannvesenet på nødnummer 1-1-0. Varsle også naboer.

SLOKKE: Dersom situasjonen tillater det, kan voksne forsøke å slokke brannen med husbrannslange og/eller brannslukkeapparat så lenge de ikke utsetter seg for unødvendig stor fare. Husk at røyken er svært giftig. I mange tilfeller er det best å vente på brannvesenet.

Voksne og barn bør sammen lage en plan eller en "branninstruks" for hjemmet, og trene på denne i en brannøvelse. Når man trener blir man trygg på hva man skal gjøre, og man kan forandre på planen hvis det er noe som ikke fungerer slik man har tenkt.

Elevheftet side 10-11: Brannøvelse hjemme (forts.)

Hvis man oppdager en brann, må man gjøre tre ting:

REDDE

VARSLER

SLOKKE (nynorsk: SLØKKJE)

De to første punktene kan barn godt lære å gjøre, men å slokke brann kan være både krevende og farlig. Voksne kan prøve å slokke brannen så lenge den ikke har blitt så stor. Hvis brannen har blitt stor, er det best å vente på brannvesenet.

Når man skal varsle om brann, ringer man nødnummeret 110 (uttales én-én-null). Da sier man hva man heter, og så nøyaktig adresse som mulig.

Elevheftet side 12-13: Røykvarsleren

Alle boliger skal ha enten en røykvarsler eller et brannalarmanlegg.

Røykvarsleren kan "se" eller "lukte" røyk. Oppdager den at det blir for mye røyk, gir den oss beskjed med en høy og lang pipelyd. Den er som en vekkerklokke, som vekker oss slik at vi kan sjekke om det virkelig er brann.

De fleste røykvarslerne lager også noen lave og korte pipelyder når batteriet begynner å bli tomt. Det er et varsel om at vi må sette inn et nytt batteri så snart som mulig.

Så godt som alle hjem har røykvarslere, men undersøkelser viser at det til en hver tid er én av ti røykvarslere som er ute av drift – som regel fordi batteriet er tømt eller fjernet. Vi anbefaler derfor alle å teste røykvarsleren med testknappen minst en gang hver måned, slik at man kan være sikker på at den fungerer som den skal. I tillegg bør røykvarslerbatteriet byttes minst en gang hvert år, som er normal levetid for et batteri.

I Norge markerer vi "Røykvarslerens dag" den 1. desember hvert år. Det er en fin anledning til å foreta batteribytte!

Elevheftet side 14-15: Røykvarsleren (forts.)

Alle hjem skal ha minst én røykvarsler (eller brannalarmanlegg). Men det er nyttig å ha røykvarslere flere steder i huset, slik at en brann kan oppdages så tidlig som mulig. Hvis man vil, kan man ha røykvarslere i alle rom, men noen rom er viktigere enn andre:

Utenfor soverommet: Ja, gangen utenfor soverommet er kanskje aller viktigst.

I klesskapet: Nei, dit kommer det ikke så mye røyk.

På kjøkkenet: Ja, mange branner starter på kjøkkenet.

Under sengen: Nei, røyken går jo oppover til taket.

På balkongen: Nei, det er jo ute.

I kjelleren: Ja.

På do: Tja, hvis man vil, men svært få branner starter der.

I huset på side 15 kan barna tegne inn røykvarslere og slukkeutstyr i de hvite feltene.

Elevheftet side 16-17: Brannfarer hjemme

Det er mange ting som kan føre til brann. Her har vi bare tatt med noen av de vanligste tingene, og som barn kan være oppmerksomme på.

1) Tildekking av elektriske apparater, ovner, ladere, transformatorer, lamper og lignende kan starte en brann. Derfor må man passe på at man ikke legger klær, tepper, puter eller dyner over elektriske ting. Tildekking fører til at det blir så varmt at det kan ta fyr.

2) Levende lys er en annen vanlig kilde til brann. Det kan være at de brenner helt ned og ting i nærheten tar fyr. Det kan være at lysene står for nært noe som kan brenne, for eksempel en gardin. Eller det kan være at lysene står ustødig og velter over noe som kan brenne. Derfor er det viktig å passe nøye på, så lenge stearinlyset er tent. Hovedregelen er at man aldri skal gå ut av et rom der det er levende lys, uten å slukke lysene først.

3) Komfyren er det aller vanligste stedet det begynner å brenne. Dette fordi noen glemmer at komfyren står på, eller de sovner kanskje midt i matlagingen. Da kan grytene bli så varme at det tar fyr. Det hender også at man glemmer å slå av kokeplatene og at brennbare ting som ligger i nærheten tar fyr. Så lenge komfyren står på, er det altså viktig å passe på.

4) Mange andre ting kan starte brann. Det er viktig å gi beskjed til en voksen hvis man ser noe som kan være farlig.

Elevheftet side 18-20: Brannfarer hjemme (forts.)

I dette oppslaget er det mange ting. Noen av tingene er nyttig å ha i tilfelle brann, enten for å redde, varsle eller slukke. Disse tingene kan barna fargelegge med rød farge. Andre ting kan starte brann. De kan barna fargelegge med blå farge. Noen få ting verken er nyttige eller brannfarlige. På de tingene kan barna velge farge selv.

Nyttige kilder til mer informasjon:

- www.brannvernforeningen.no
- www.dsb.no
- www.brannvettskolen.no

Takk for interessen for dette undervisningsopplegget!

Ta gjerne kontakt med oss dersom dere har kommentarer, innspill eller spørsmål. Se www.brannvettskolen.no for kontaktinformasjon.